

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

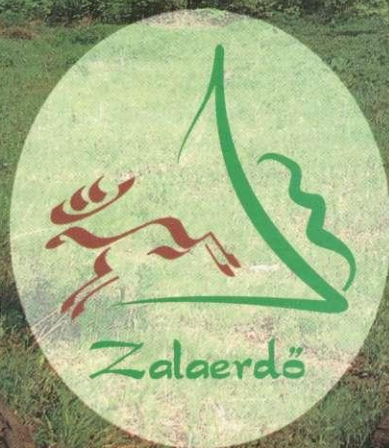
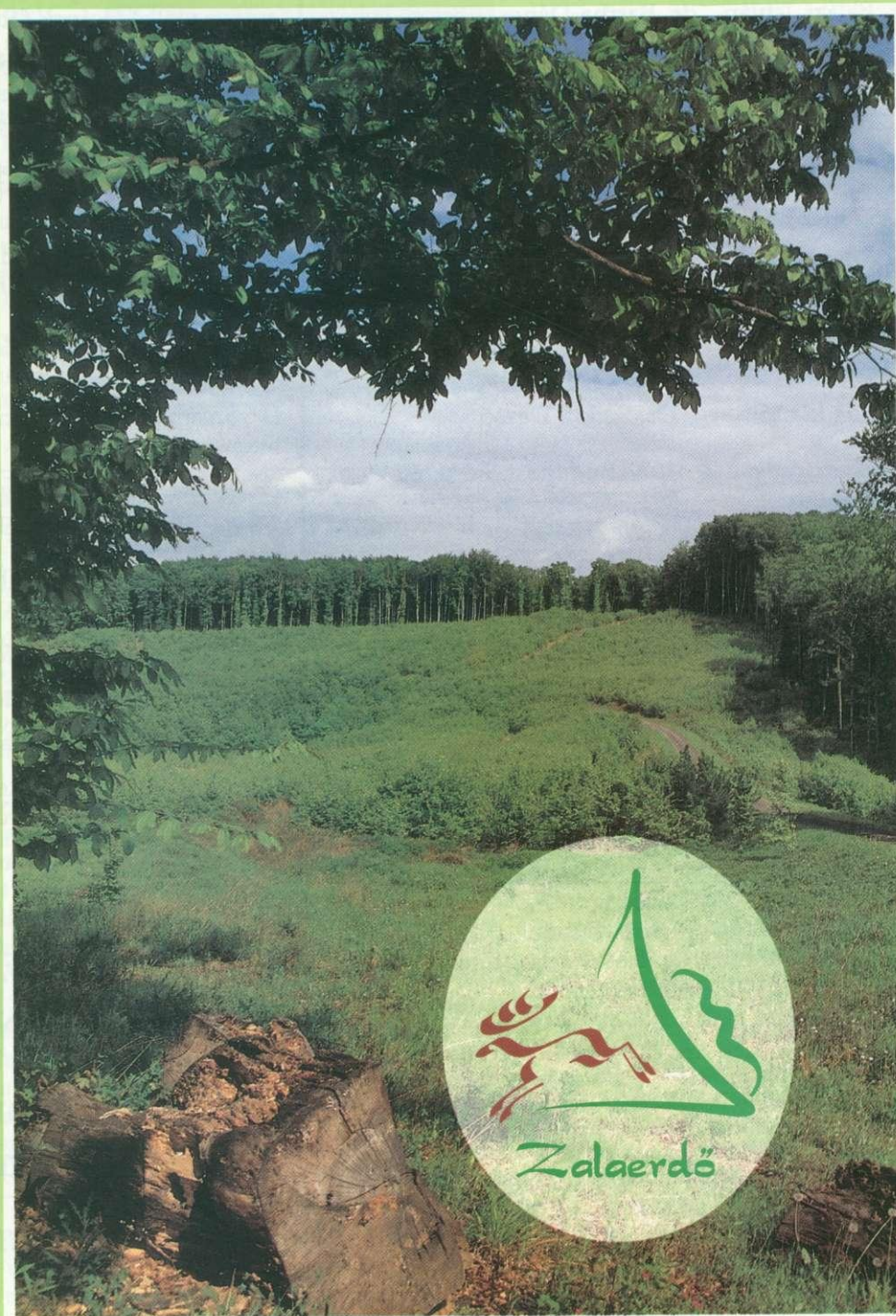
ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1998. JÚNIUS

CXXXIII. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

CXXXIII. évfolyam 6. szám (június)

A Szerkesztőbizottság tagjai: Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Kertész József, Kovács Gábor, Mizik András, Pintér Ottó, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Sántha Antal, dr. Szendrői László, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Vaski László

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Kiadó: Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó: Dr. Szikra Dezső

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.

Telefon/fax: 201-7737

Mobil: 06-30-715-255

Nyomdai munkák: Csathó és Társa
Nyomdaipari Kft.
Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1998. június 4.

Terjeszti: az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad (1027 Budapest, Fő u. 68.) Megjelenik havonta.

A címlaphoz: Zalai bükkösök

Fotó: Pápai Gábor

A hátsó borítóhoz: A budafai arborétum tavasszal

Fotó: Pápai Gábor

Cikkeink a szerzők személyes véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőség véleményével.

A felkérés nélkül beküldött kéziratokat és fotókat a szerkesztőség lehetőség szerint gondozza és közli.

A szerzői honoráriumok kifizetésével kapcsolatos rendelkezések miatt felhívjuk szerzőink figyelmét, hogy a cikk, fotó, grafika stb. megjelenését követően szíveskedjenek a szerkesztőséggel a nevüket, lakcímüket, születési dátumukat, adószámukat (azonosítójelüket), és a nyugdíjasoknál a törzsszámot is közölni.

A beérkezett adatok alapján kötött felhasználási szerződést követően negyedévenként utaljuk ki a honoráriumokat.

A fentiek 1997. januártól érvényesek!

TARTALOM

VÁNDORGYÚLÉS 1998. 169

TISZTÚJÍTÓ KÖZGYÚLÉS 1998. 181

ERDÉSZETI POLITIKA

Bartha Pál: Természetvédelem, erdő- és vadgazdálkodás II. 203

Böswald Klaus – Illyés Benjamin: Norvégia erdőgazdálkodásának főbb jellegzetességei 205

Dr. Tóth János: Hozzászólás Dr. Somogyi Zoltán: „Gyorsuló fanövekedési trendek Európában I., II. és III.” című cikkéhez 207

AZ ÉV FÁJA

Dr. Molnár Sándor: A vadkörte fájának tulajdonságai és ipari felhasználása 209

TERMÉSZETVÉDELEM

Dr. Szodfridt István: A természetességi mutatóról 210

Dr. Bartha Dénes: Veszélyeztetett erdőtársulásaink VI. – Bokorerdők 211

ERDŐKERÜLŐBEN

Pápai Gábor: Az óriások földjén (3) 213

Dr. Szikra Dezső: A szabadok országában (2) 216

Pápai Gábor: Védjük a faanyagot a károsítótól! 218

Leipold Árpád: Megemlékezés Ráth Ignatz-ról – halálának 170 éves évfordulója alkalmából 220

KÖNYVESPOLC 221

EGYESÜLETI HÍREK 222

CONTENTS

The Hungarian Foresters Assembly '98

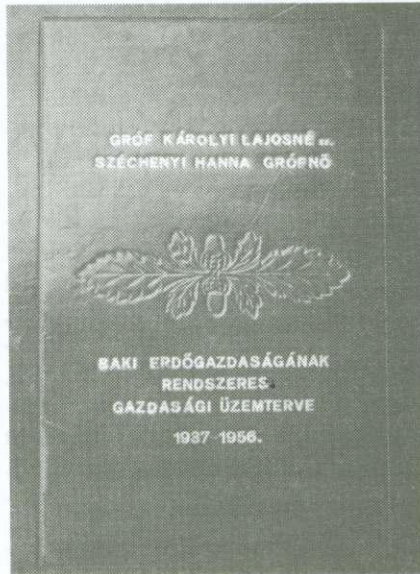
INHALT

Generalversammlung '98 des Forstvereines

„A nemzeti érdekeknek az az erdőgazdálkodás felel meg legjobban, mely az erdőt a köz- és a magánérdekek javára hasznosabbá és jövedelmezőbbé tudja tenni.” (Kaán Károly)

Harmincöt évvel ezelőtt jöttek össze utoljára az ország erdészei Nagykanizsán, hogy az Országos Erdészeti Egyesület éves legnagyobb eseményén, a Vándorgyűlésén résztvegyenek. Már a gyülekező sejtette, hogy a rendezők alaposan kitesznek magukért. A kétnapos rendezvény lényegére összpontosítottak, és nyoma sem volt a felesleges sallangoknak. Mint az utóbbi években, most is kegyes volt az időjárás. A szakmai programot megelőzően alig egy nappal még hatalmas jégverés vonult végig a térségen. Aztán elvonultak a felhők, és ragyogó napfényben kezdődtek a bemutatók.

A bemutatók helyszíneinek ismertetése előtt ismerkedjünk meg vendéglátóink szűkebb pátriájával.

Fotó: Szakács László

Nagy-Kanizsa, ném. Grosz-Kanischa, horv. Velika-Kanisa, magyar mv., rendezett tanácscsal, Zala vármegyében, Pesthez 30 mfdnyire a Fiuméba vivő országutban; posta helyben. Két részre osztatik, u. m. Nagy- és Kis-Kanizsára, s a két várost egy széles mocsár választja el. Népessége 9836 lélek, kik kevés óhitűeken, protestansokon, s 1500 izraelitákon kívül mindnyájan r. katolikusok. Van itt r. kath. és óhitű parochia, synagóga, kathol. kisebb gymnasium a piaristák alatt, kir. tanító-képző-intézet, jó izraelita tanoda, több szivargyár és igen számos kézműves. E város felette élénk, mert Pest és Horvátország, ismét Bécs és Slavonia, s Bosnyákországok közt feküdvén, kereskedése nagy fontosságu; sertés-, gabona-, marhavásárai felette híresek, s a törökországi sertések, ökrök mind itt mennek keresztül; ezenkívül majd csaknem egész Somogy innen veszi a gyári és gyarmati árukat. Van k. sóháza is. A város feje egy uradalomnak, melly Batthyáni Filep herczegé, s helyben van majorja 220 5/8 hold szántófölddel, 586 6/8 h. kaszállóval, 374 4/8 hold magánylag használt legelővel, a többi legelő közös levén a várossal, és a sánczi urasági majorral is. – Első építtője Kanizsának a Kanisay család volt; később Nádasdy kézre jutott, kitől Maximilien megcserélvén, ide várat építtetett, s annyira megerősítette, hogy abban az időben egész nyugodi Magyarországnak fő védbástyája vala. Azonban a törökök egyszer elfoglalván 90 évig birták, s csak 1690-ben vehette vissza Batthyáni Boldizsár capitulatio mellett. Mostan az 1702-ben lerontott várnak csak a posványok közt lehet maradványait látni.

(Fényes Elek Geographiai Szótára, 1851.)

Ma már hiába kutatjuk, keressük és szeretnénk látni a régi várat, csak a hajdani helyét ismerjük és azt néhány korabeli metszet alapján rekonstruálhatjuk. A szétrombolt vár köveit vá-

rosépítésre használták fel, ebből építettek Nagykanizsa legszebb barokk épületeit, amelyek értékes műemlékeink.

Kanizsa régi és gazdag kereskedelmi hagyományokkal rendelkező város.

1697-ben megkapta a vásártartási jogot, s ezzel élénk kereskedelmi élet vette kezdetét.

A XVII. század végére a település céhes ipara, kereskedelme, mezőgazdasága – amelynek zöme nagybirtokosok kezében volt – alapozta meg erőteljesebben a városias jelleget.

A várost és környékét 1743-ban adományba kapta gróf Batthyány Lajos nádorispán, s ettől az időponttól kezdődően két évszázadon át jelentős szerepet tölt be a város életében a Batthyány család.

A XVIII. század a város iparosodásának korszaka volt. Először a szabóköz és a szűcsök, majd a sorrendben a csizmadia, a késgyártók, a kovácsok, a bognárok, az ácsok, a fazekasok, a mészárosok és a takácsok céhe alakult meg.

Az 1848-49-es szabadságharcban sokat szenvedett a város. Főként Jella-sics csapatai sarcolták Kanizsát.

A század második felében, az 1870-es évek elejétől viszonylag nyugodtabb évtizedek következtek a város életében. Ez a gazdasági élet élénkítésében is megmutatkozott. Az ebben az időszakban épült Buda-Kanizsa-Fiume vasútvonal már az ország egyik fontos kereskedelmi útvonalává és városává tette Kanizsát.

A város iparának visszaesése a 30-as évek második felében megállt, s ez főleg a közeli Bázakerettye térségében feltárt olajkincsnek köszönhető.

Az első kutatófúrás emléktáblája a Zalaerdő Rt. kezelésében lévő budafai arborétumban található, míg a közelben emlékhely őrzi az első működő olajkutat.

Az EUROGAS Co. amerikai monopólium közreműködésével megalakult a Magyar Amerikai Olajipari Rt., a MAORT, amelynek eredményeként a kitermelt olaj 15%-át, a földgáz 12%-át kapta meg a magyar állam.

A város mai 60 ezer lakosával, 15-20 ezer vidékről bejáró dolgozóval, mintegy 120 ezer fő népességű térség kereskedelmi, ipari, szolgáltatási és kulturális központja.

Zala megyéről általában

*Szép Zalában születtem,
A nagy erdő nevelt fel,
Fenyő erdő a hazám,
Minden leány hű babám.*
(Hernyéki népdal)

Zalát emlegetve honfitársaink, kolégáink lelki szemei előtt tipikus dombvidéki tájkép jelenik meg. Ahogy azt Petrikeresztúr tudós lakója, Pálóczi Horváth Ádám barátjának, Kazinczy Ferencnek jellemzésül írta e vidékről Göcseles hely, görbe ország. Valóban, megyénk felszínalaktani jellegét a majdnem szabályos észak-dél irányú völgyhálózat és a közöttük kiemelkedő lapos tetejű, keskeny hátak szabálytalan feldaraboltsága határozza meg. A kialakult összképet az ős Mura és Kerka öpleisztocén korban létrejött síksága vagy a Keszthelyi-hegység csúcsai sem változtatják meg. Az átlagos tengerszint feletti magasság 250 m körül van, a megye legmagasabb pontja a Szent Miklós-tető, amely 451 méterre magasodik.

A természeti kincsek közül említésre méltó a kőolaj és a földgáz, amelyet az országban először itt hasznosított a Magyar Amerikai Olajipari Részvénytársaság.

A Székvíz-völgyében található tőzeg- és lignitvagyon, a Mura környéki folyami kavics- és homokbázis, valamint a sok helyütt fellelhető durva kerámiai ipari nyersanyagok, amelyekre kisebb téglagyárak és igényes kézművesség (gölcncserek, azaz fazekasok) települtek. Régióink legnagyobb és legismertebb természeti kincse a termálvíz, elég ha Hévízre és Zalakarosra gondolunk. A megye területén 83 olyan, jelenleg még nem hasznosított termálkútról tudunk, amelyeknek kifelévíz hőmérséklete 34-139 °C között van, vízhozamuk pedig 50-1050 liter/perc között változik.

Nemcsak értékes lágyszárúak, cserjék és fák népesítik be a tájat, hanem a régió faunája is gazdag és változatos. Sok védelem alatt álló gerinctelen és magasabbrendű állatfaj találja meg itt életfeltételeit, a szarvasbogártól a tarajos gótn át a réti sasig. Külön említést érdemel a nagyemlősök közül a gím-szarvas. A hazánkban elejtett kapitális

trófeájú egyedek több mint egyharmada a zalai populációból származik. Másik jelentős vadfaj a vaddisznó, amely a térség nagyvad-terítékében az első helyet foglalja el. Őz mindenütt előfordul, de trófeaminősége elmarad az országos átlagtól. A dámvadnak szabad területen csak szigetszerű populációi élnek, muflon pedig csak a Keszthelyi-hegységben található.

Levegő-, zaj- és vízszennyezés tekintetében Zala megye terhelése jóval az országos átlag alatt van, tehát mind az országos szintű összehasonlításban, mind az EU-normák szerint ökológiailag egyensúlyos régióknak minősíthető. Ennek a kivételesen szerencsés körülménynek az az oka, hogy a területén számottevő nehézipara nem alakult ki, és a magas arányú erdőszültségek kiegyenlítő hatása is érvényesül.

A megyében országos jelentőségű védett természeti értékek találhatók, melyek óvását és felügyeletét a Fertő-Hanság Nemzeti Park (Dél-Őrség, 1916 ha) és a Balaton-felvidéki Nemzeti Park (Keszthely, Kis-Balaton, 17 458 ha) látja el. A természetvédelmi területek négy helyen fordulnak elő, összesen 375 ha-os nagyságban. Helyi jelentőségű védett természeti értékek mintegy 543 ha-t tesznek ki és 63 területre vagy objektumra vonatkoznak. Szűkebb régióinkban három erdőrezervátum-pont is található, tételeken: a vétyemi ősbükkös, a remetekerti tölgyes és a zalakomári láperdő.

A megye településszerkezete jellegzetesen aprófalvas 8 város és 265 község ad otthont a 301 000 főnyi zalai lakosságnak. A népsűrűség országos átlag alatti, 80 fő/km².

A zalai erdőkről

„Van szép szőlő hegye, közép termékenységű tágas mezeje, kristályvizű forrásokkal bővelkedő buja rétjei, mindennemű fákkal bújálkodó rengeteg erdeje, melyben különféle vadak, különösen számos őzek, nagyobb alkotású nyulak tartózkodnak, és a Gombának minden neme bőven megerem. Ezen szélesen kiterjedő erdők közepén lévő hegyháton... száz esztendő bukások emelkednek az ég felé...”

(Plándner Ferenc, 1832.)

Szűkebb hazánk erdőterülete 117 ezer ha, mely 30,9%-os erdőszültséggel felel meg, s ezzel Magyarország legerdőszültebb vidékei között tarthatjuk számon. Némelyik kistáj – ilyen például a Kerka-vidék – erdőborítottasága még ennél az igen jó aránynál is magasabb, meghaladja a 40%-ot. Az erdők elsődleges rendeltetése mintegy 94%-ban fatermesztés, mindössze 6%-ot találunk egyéb funkciókban, melyek közül a legfontosabb a meredek területek védelme.

A zalai erdőgazdálkodás múltja

Római kor, honfoglalás

Plinius római természettudós nagy makktermő tölgyeseket említ Pannóniában és a Dráva vidékén. A szomszédos Vas megyében találtak egy sírkövet, amelyen Gaudentius veteranus a császári erdőségek nyugalalmazott előjárójaként szerepel. Elképzelhető, hogy Zalában is volt ilyen tisztségviselő, hiszen két római út is átszelte a megyét.

A magyarság a honfoglaláskor nagy összefüggő erdőket talált megyénkben. Ezért csak később, jórészt a Zala folyó és mellékfolyóinak környékét, valamint a Balaton-felvidéket szállta meg. Az Irsa-Bánokszentgyörgy vonal körül és ettől nyugatra volt az országvédő gyepű. Ez az erdő, első évszázadokban jórészt lakatlan vidék nagyjából egybeesik a göcseji fenyőrégióval és bükk-tájjal. E vidéken a XII. századból – főként királyi adomány útján – kialakultak azok a kis- és nagybirtokok, valamint kisnemesi közösségek, amelyek gazdálkodása meghatározta az itteni erdők sorsának alakulását.

A középkor

A magyar középkorban a megye népessülésével párhuzamosan folyt az erdők irtása és kialakult az új művelési-ág-szerkezet: a szántók, rétek, legelők és erdők. Ebből a korból már több ezer adatunk van, melyek alapján állíthatjuk, hogy a zalai erdők fafajukban gazdagabbak voltak, mint napjainkban. A jelenleg állományt alkotó fafajok közül – a később külföldről behozottak kivételével – mindegyik előfordult. Feltételezhető, hogy az erdők

kb. *kétharmad* része tölgyerdő volt. A cser, bükk és az éger fordult még elő nagyobb százalékban. A vadgyümölcsök és az egyéb fajok a nagy tölgyesek között elszórtan mindenütt megtalálhatók. Az egyéb fajok közül a gyertyán, szil, juhar, berkenye, nyír, hárs, kőris, a fűz és a nyárok említettek.

Erdőfelújításról, erdőnevelésről még nem tudunk e korban. Az erdők védelmének első jele, hogy az erdőirtást, égetést próbálták korlátozni, valamint az értékes makkos és bárdos erdők vágását tilalmazták. A tiltások zöme azonban a jobbágyság által gyakorolt vadászatra vonatkozott. Az első zalai erdőőrök főleg a vadászattal és a határok védelmével foglalkoztak.

Török kor

Zala megye erdeiből nagy mennyiségű fát használtak fel a magyar és török várak építéséhez, karbantartására. Például Kanizsa várához több tízezer, 30 cm átmérőnél vastagabb oszlopot használtak fel. Hadászati szempontból több ízben irtották ki a Kanizsa környéki erdőket. A harcok miatt elnéptelenedett vidéken a szántók, rétek újra erdőszültek.

Zalai sajátosság, hogy a kismemesi falvak – különösen Göcsejben – jobban meg tudták védeni magukat a töröktől, kevésbé néptelenedtek el, s mind fokozatosabban terjeszkedtek az erdők rovására.

A török kor után 1848-ig

A török kiűzése után a megmaradt lakosság és az új telepések visszafoglalták, szántókká, rétekké alakították a beerdősült területeket. A XVII. század végétől kb. 60-80 éven át igen erőteljesen folyt az erdők irtása. Az újrateremtés és szaporodó lakosság épületeinek, kastélyainak, templomainak építéséhez igen sok fa kellett. Külön meg kell említeni a fazsindely-készítők nagy fafogyasztását.

1780-tól pedig már rendszeres az élő és kivágott fák becsúfja Zalában. Az 1700-as években megjelentek az első fűrészmalmok a megyében.

Az erdők területe fokozatosan csökkent az irtások következtében, különösen a Zala folyó völgyében, a Nagykanizsa és Letenye közötti térségen és Hetés vidékén.

Az erdő nevelésével a XVIII. sz. elején még nem sokat törődtek. A nagyobb uradalmak a makktermő tölgyesek egyre erősebb tiltásával, védelmével tulajdonképpen az erdők hatékonyabb felújítását, nevelését segítették. A XVIII. sz. közepétől azonban már egyre többször olvashatjuk: „*makkal bévetette és egyidővel az fenyves fölvervén. Erdő lett belüle...*”

A nagyobb erdőbirtokokon az 1800 körüli időkben már rendszeresen vetik a makkot és fenyőmagot, s csemetét ültetnek.

Fellendül az *élővad* és a *vadhús szállítása* Bécs, Buda, Sopron és Stájerország irányába. Szarvas, őz, vad-disznó, farkas, császármadár és a vízekben élő teknős szerepel legtöbbször a feljegyzésekben.

A XVIII. század második felében már elkerülhetetlenné vált, hogy az erdőpusztításnak gátat vessenek. Az ebben az időben hozott országos (1769. és 1791. évi) és megyei rendeletek lassan éreztették hatásukat. A megyében 1770-től az erdők inspektora kezd dolgozni. Megkezdődik a *szakszerű erdőgazdálkodás* kibontakozása.

A nagyobb birtokokon a XVIII. században már szakembereket alkalmaztak, zömmel külföldieket. Megkezdtek az erdők *felmérését*, megjelentek az első *erdőtérképek*, *vágásokra* osztották fel az erdőket, gondoskodtak a felújításról és a védelemről is. Ezeket az intézkedéseket – eddigi ismereteink szerint – először 1800 körül a Széchenyi erdőbirtokon vezették be, Bak, Pölöske és Szentgyörgyvár környékén.

Megjelentek az első Zalában dolgozó szakemberek által írt szakcikk, tanulmányok. Keszthelyen erdészképzés folyt, a gróf Festetics György által 1797-ben alapított Georgikon keretében 1806-tól megnyílt erdész- és vadásziskolában.

A reformkortól Trianonig

A jobbágyfelszabadítás, majd az úrbéri rendezés során a parasztság és a városi lakosság is erdőhöz jutott. Az eddigi nemesi *közbirtokosságok* mellett megjelentek a *volt úrbéres közbirtokosságok* és a *városi, községi* erdők. Az elkülönült kis és nagyobb birtokok elindultak a polgári fejlődés útján.

1848 után a zalai erdőkből nagy mennyiségű és jó minőségű mufa dongafa, talpfa, épületfa került a fellendülő hazai és nemzetközi fakereskedelembé. Külföldön főként a tölgy volt keresett, ami a kevés fűrészüzem miatt feldolgozatlanul került ki a megyéből. A kitermelt fákból visszamaradt tűzifa jelentős része az erdőkben maradt.

A zalai tölgyerdők majdnem fele eltűnt, helyét a cser, gyertyán és a bükk foglalta el. A század végétől megkezdte térhódítását az akác.

A két világháború közötti korszak

A trianoni békeszerződés következtében Zala megye erdőinek 11%-át vesztette el. Felértékelődtek a zalai fenyvesek. Az *erdősültség* 24-25% közt mozgott. 1932-től már lassan növekszik a megye erdőterülete. Tovább tart viszont a tölgyerdők csökkenése, kissé növekedett a fenyő és a cser, nagyobb mértékben az akác által elfoglalt terület. Egyre élesebbé vált a különbség a magán- és a kötött forgalmú erdők élőfakészlete között.

Az 1920. évi erdőrendezési utasítás hasznosságát az elkészült új üzemtervek mutatják, amelyeket a mai szakgárda is haszonnal forgat. 1945-ig a zalai erdők *kétharmada üzemtervezett*. Nagykanizsa szülötte, Kaán Károly államtitkár az 1918. évi háborús erdőhasználatot szigorító rendeleteket – minden tiltakozás ellenére – évekig érvényben tartotta, ami jótékonyan hatott az üzemtervezetlen magánerdőkre is.

A századforduló után fokozódott a *kísérletezés* a külföldi fafajokkal. Az akác mellett legnagyobb területtel a

vörösfenyőt, duglaszfenyőt, Banks-fenyőt, feketediót, vöröstölgyet ültettek.

A természetvédelem úttörői Zalában – főként az erdészek voltak. Feltérképezték, megfigyelték, számon tartották és védelemre javasolták többek között. a Kis-Balatont, a csobánci és szigligeti várromot, díszkerteket, Deák Ferenc emléktáblákat a diszeli ősbükköst, a ti-hanyi és badacsonyi geológiai értéket, az ún. Zrínyi hársfát, 46 nagyméretű, ún. „Széchenyi” emlékfát, milleneumi és Erzsébet királyné emlékfákat stb. Külön említésre méltó Földváry Miksa és a nagykanizsai Barthos Gyula

la erdőmérnökök fáradhatatlan tevékenysége.

A II. világháború utáni évtizedek

A földreform-törvény értelmében 1945-ben állami tulajdonba került a zalai erdők 70%-a.

A MÁLLERD szervezését és működését *Barlai Ervin* erdőmérnök irányította ügyvezető igazgatóként. Azoknak az éveknek *legnagyobb erdésze* hosszú ideig dolgozott a megyében. A zalai erdészek megkülönböztetett tisztelettel őrzik emlékét. A MÁLLERD megszűnése, 1949 után egy évig erdő-

gazdasági nemzeti vállalatok, majd a megyei erdőgazdasági egyesülésen belül több kisebb erdőgazdaság működött. Ekkor szüntették meg az erdőgondnokságokat, helyükbe üzemegységek léptek. A kis gazdaságok egyesítésével Észak-, valamint Dél-zalai Erdőgazdaságot, 1970-től pedig Zalai Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságot hoztak létre. Ennek egyenes jogutóda a jelenlegi Zalai Erdészeti és Faipari Rt. Meg kell említeni, hogy Zala megye keleti felén a Balatonfelvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Rt. tevékenykedik.

A Zalai Erdészeti és Faipari Részvénytársaság

A Zalaerdő Rt. alapításának időpontja 1993. január 1.

A Zalaerdő Rt. nagykanizsai székhelyű központjának irányításával 9 termelő erdészet működik.

Erdészet, Nagykanizsa	7351 ha
Erdészet, Bánokszentgyörgy	5340 ha
Erdészet, Letenye	7125 ha
Erdészet, Lenti	8848 ha
Erdészet, Zalabaksa	6899 ha
Erdészet, Csömödér	4661 ha
Erdészet, Zalaegerszeg	7233 ha
Erdészet, Zalacsány	4565 ha
Erdészet, Bajcsa	3642 ha
Zalaerdő Rt. összesen:	55 664 ha

Művelési ágankénti megoszlás:

Erdő	53 307 ha	95,8%
Szántó	644 ha	1,2%
Rét-legelő	921 ha	1,6%
Kivett	766 ha	1,4%
Összesen:	55 664 ha	100%

A fafaj-összetétel területarányosan:

Tölgy	15 005 ha
Bükk	11 017 ha
Gyertyán	6 923 ha
Akác	3 386 ha
Fenyő	11 280 ha
Egyéb	5 336 ha
Összesen:	52 947 ha

A fafaj-összetétel fatérfogató-arányosan:

Tölgy	5 214 m ³
Bükk	4 998 m ³
Gyertyán	1 919 m ³
Akác	568 m ³
Fenyő	3 401 m ³
Egyéb	1 987 m ³
Összesen:	18 087 m ³

Erdősítésre alkalmas csemetetermelés	9-10	millió db
Erdőfelújítás (első kivétel)	540	ha

Erdőtelepítés	2-5	ha
Tisztítás	1000	ha
Fakitermelés	407 000	bruttó m ³
Ebből: tarvágás	155 000	bruttó m ³
Fokozatos felújítógátás	100 000	bruttó m ³
Törzskiválasztó gyérítés	40 000	bruttó m ³
Növedékköszörgető gyérítés	80 000	bruttó m ³
Egyéb (Ti + Eü + egy.term.)	32 000	bruttó m ³

Az elmúlt években 11,3 km feltáróút épült, majd 1998-99-ben újabb 12,5 km. A meglévő úthálózatunk karbantartása évente átlagosan mintegy 45 millió forintba kerül.

„...Göcseiben pedig az utak annyira tele vannak göcsökkel, hogy a'ki itt sebesen haladni kívánna, egy Sebészt, ki érvágó vasát szünetben kezében tartsa, Bognárt és Kovátsot, ki szekerét minden negyed órányi haladásban kiigazítsa kénytelenítettnek magával hordozni.”

(Pländer Ferenc, 1836.)

Vadgazdálkodás, vadászat

Hosszabb távon is évente 800-900 db gímszarvas, 20-40 db dámszarvas, 400-500 db őz és 1100-1300 db vaddisznó elejtésére nyílik lehetőség. A mezőgazdasági vadkárok

csökkenése érdekében a vaddisznó zárttéri tartása és vadászata került előtérbe.

A részvénytársaság Göcseji bükk-tájban és a Göcseji fenyőrégióban elhelyezkedő két vadgazdálkodási körzetét az FM és a KTM miniszterinek határozata 1997-ben különleges rendeltetésűvé minősítette. A minősítés célja a világhírű zalai szarvas kiemelkedő genetikai adottságainak megőrzése.

Fafeldolgozás

A fafeldolgozási tevékenységet részvénytársaságunk önálló gazdasági társaságokban végzi. A volt letenyei Zalaferő Rt. értékesítése 100%-ban megtörtént, s ma az üzem német tulajdonban működik OWI Zala Bt. cég néven.

A meglévő három fafeldolgozó üzemünk kft.-vé alakulása után kettőnél, a lenti Kerka Menti Fűrész Kft.-nél és a csömödéri Cserta Fűrész Kft.-nél a Zalaferő Rt. egyszemélyi tulajdonos, míg a Kanizsa Fűrész Kft. vegyes tu-

lajdonú, 2/3 részben a Zalaferő Rt., 1/3 részben az osztrák Stastny Holzhandels ges m.b.H. a tulajdonos.

A fafeldolgozó kft.-k az alapanyag-szükségletük döntő hányadát a Zalaferő Rt.-től vásárolják piaci feltételekkel. Vásárlási igényük a többi belföldi eladásokkal szemben elsőbbséget élvez. A részükre értékesített fűrészipari alapanyag évente cca. 60 000 m³.

Természetvédelem és közjóléti erdők

Országos jelentőségű védett terület a Szentgyörgyvölgyi Tájvédelmi Körzet, benne a szigorúan védett Szentgyörgyvölgyi szálalóerdő, valamint a Zalakomári madárrezervátum (Csörnyeberek).

Helyi jelentőségű természetvédelmi területeink közül legismertebbek a Budafai arborétum és a Vétyemi ősbükkös, amelyek a látványosság mellett

Fotó. Szakács László

fontos erdészeti kutatási és oktatási célokat szolgálnak.

A részvénytársaság közjóléti létesítményei gazdálkodásunk területi elhelyezkedését követve Zala megye egész területén megtalálhatók.

A jelentősebbek és leginkább látogatottak

Nagykanizsa térségében: Nagykanizsai parkerdő, Sagoti autós-pihenő, Zalakarosi parkerdő;

Zalaegerszeg térségében: Zalaegerszegi parkerdő és a Csácsi arborétum;

Letenye térségében: Budafai arborétum, a Kistolmácsi tó s annak erdei környezete.

Részvénytársaságunk a közjóléti létesítmények fenntartására és további beruházásokra sajnos csak a szükségletek töredékét tudja fordítani. Ezekre a munkákra az állami források és saját ráfordítás mellett a helyileg érintett önkormányzatok anyagi támogatását is szeretnénk megnyerni, amelyre a városaink esetében – ha szerény mértékben is – már van példa.

SZAKMAI PROGRAMOK A TEREPEEN

Dr. Anda István meglepéssel olvashatta a Vándor-
gyűlésre szóló invitálást, hiszen éveken keresztül szorgal-
mazta a sokhelyszínes bemutatóhelyekkel szervezett szak-
mai napot. A gondolat, melyet külföldi példák alapján ja-
vasolt, úgy tűnik végképp létjogosultságot nyert. Ez ellen
legfeljebb a tudósító berzenkedhet, hiszen hiába járja végig

hetekkel előbb a helyszíneket – biztosítandó a fotóanyagot
–, az igazi élményt és hangulatot természetesen csak egy
helyen tapasztalhatja, no de ez legyen a legnagyobb ellen-
értv.

Az előre jelzett helyszíni igény alapján nyolc helyszínre
indultak az autóbuszok.

Zalai bükkgazdálkodás

A zalai bükkösökben járni mindig élmény. Valahogy
méltóságteljesebb hangulatot keltenek, mint a hegyvidéki
állományok. A bemutató látványosabb része kétségtelen a
vétyemi ősbükkös volt, ahol harminc éve nem történt be-
avatkozás.

Az ősbükkös kialakításának célja:

– Tudományos kutatások végzése a magára hagyott er-
dőben. (Növekedés, mortalitás, törzsszám alakulása bele-
nyúlás nélkül stb.)

– Szakemberek, de a szélesebb közönség részére is láto-
gatható nevezetesség, kuriózum.

**Letenye, magyar mező-város, Zala vmegyében,
Mura mellett: 688 kath., 7 zsidó lak. Az 1826-dik
tűz óta egyenes vonalban épült. Kath. paroch.
templom. Urasági kastély. Tehénészet, országos-
vásár. Határja sok javakkal bővülködik; terem jó
buzát, sok dohányt, dinnyét, gyümölcsöt, bort. Er-
deje, legelője tágas, a honnan mind a ló, mind a
marha, és juhtenyésztés szép divatjában van. F.
u. gr. Szapáry nemzetség. Kanizsához 2 óra.**

**Tormafölde, magyar falu, Zala vmegyében, 311
kath. lak. F. u. többen. Ut. p. A. Lendva.**

Az ERTI által végzett kutatások, felmérések adatait a
helyszínen táblák mutatják. A szakemberek számára sok ér-
dekeséget tartogat a két eltérő időszak alatt végzett, a táb-
lákról leolvasható mérési adatok összehasonlítása.

A mért adatokat tanulmányozva egyértelművé válik: az
erdőkezelés fontossága, a fakitermelések kellő időben tör-
ténő elvégzése, a magára hagyott erdőben óriási értékek
mennek veszendőbe.

Fotó: Szakács László

Fotó: Szakács László

– A különböző évszakokban sok kiránduló szakember, középiskolai tanuló, egyetemi hallgató csodálja meg a méretes óriás bükköket. A látogató, mintha az erdő templomában járna, a helyszín tiszteletet parancsol, az ember szinte eltölpül az óriás méretű fák között.

Az OWI Zala Bt. letenyei fűrészüzemében az a látogató, aki nem ismeri a térség bükköseit, következtethet rá. A hatalmas rönkök – évi 10 ezer m^3 – 160 környékelének ad munkalehetőséget.

Visszatekintés

Minden bizonnyal rendkívüli élményben lehetett része mindazoknak, akik az 1963-as vándorgyűlésen látták a bemutatóhelyeket, s most is megtekinthették a tizenegy bucsutai erdőrészlet állománynevelését.

Bucsuta, magyar falu, Zala megyében, 459 kath. lak. F. u. h. Eszterházy, Ut. p. A.-Lendva.

Természetvédelem és a Kis-Balaton

A Kis-Balaton kialakulása

A múlt század elején a mai Kis-Balatonon még szerves része volt a Balatonnak, azzal egységes tavat alkotott. A somogyi oldalon lévő Ormándi és Simonyi berket 1818-ban, a Zala völgyét 1835-ben kezdték el lecsapolni. 1863-ban megépítették a Sión a síófoki zsilipet, ezzel a Balaton vízszintjét 3-4 m-rel csökkentették.

Az Ember és a Kis-Balaton kapcsolata

A Kis-Balaton 14 000 ha-nyi védett területe több mint 15 község határában helyezkedik el. Az ember és a természet szoros, de szigorúan szabályozott együttéléséről van itt szó. A természetvédelem és a vízminőség-védelem szervesen és elválaszthatatlanul összekapcsolódott az itt alkalmazható gazdálkodási módokkal.

Erdőgazdálkodás

A beruházási program keretén belül jelentős fásítások folytak, folynak. A Hídvégi-tó körül a védőfásításokat az Erdészeti és Faipari Egyetem, a Fenéki-tó

környékieket a Pilisi Parkerdő Rt. Natourplan Zöldövezeti Tervező Irodája készítette. A termőhelyi adottságoknak megfelelő, őshonos faállományok telepítése és fenntartása a kívánatos. Ezt az alapvetet próbálták meg az elmúlt években a telepítési tervek és az erdőtervek elkészítésénél is figyelembe venni.

Vadgazdálkodás

A Kis-Balaton természetvédelmi célú, különleges rendeltetésű vadászterület. A vadászati jog gyakorlója a Balaton-felvidéki Nemzeti Park, a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatósággal közösen. Itt a vadgazdálkodás alatt elsődlegesen vadállomány-kezelést értünk. A vadászat korlátozott, a vízivad vadászata az 1993. évi XLII. tvr. a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló egyezmény közismert nevéen a Ramsari Egyezmény értelmében tilos. A vadgazdálkodási üzemtervet a terület jellegénél fogva a területre vonatkozó központi és helyi természetvédelmi előírásokkal összhangban készítették el. Kiemelt figyelmet fordítá-

nak a vadászati hagyományok megőrzésére, a vadászat frott és íratlan szabályainak betartására, illetve betartatására.

Fotó: Szakács László

A zalai fenyőgazdálkodás

A göcseji fenyőrégióban voltak a bemutatóhelyek. Újfent a tájékoztatóból idézünk:

Úticélunk a Göcseji fenyőrégióban gazdálkodó Lenti Erdészet szakmai bemutató helyeinek megtekintése. Az erdészet fafaj-összetételén belül az erdeifenyő területi aránya 31%.

Az erdeifenyő őshonossága és a fenyőrégió létezése az utóbbi időben vitatott téma. 10 éve indult el egy erőteljesebb tölgyesítési folyamat, az induló erdősítesekben kevesebb szerep jut az erdeifenyőnek. Levéltári adatok azt bizonyítják, hogy az 1540-es évben építkezés céljára 47 480 db törzset vágtak ki a Lenti környéki fenyvesekből. Mivel ekkoriban mesterséges erdőfelújítást még nem végeztek, az erdeifenyő ilyen mértékű jelenlétét az őshonosság bizonyítékának tekintik.

Lenti vagy Lenth, (Nemph) magyar mező város, Zala vmegyében 647 kth., 12 ref., 8 zsidó lak. Kath. paroch. templom. Termékeny határját a Kerka vize gyakran előnti. Szőlőhegye és igen szép makkos erdeje van. Feje egy uradalomnak, melyet csakugyan a Bánffyak birtak, de most b. Eszterházyt esmeri urának.

Zalai nagyvadgazdálkodás

Az esti vacsora alatti mondatfoszlányokból következtek, hogy a témában járatos szakemberek mit tapasztalhattak, mert elragadtatással beszéltek a látottakról. A hernyei vaddisznóskerttről:

„A hernyei disznóskert feltöltő típusú, ami annyit jelent, hogy a vadászatok során akár teljes hasznosítás is elképzelhető. A vadászati szezont követően elsősorban befogásból származó vaddal ismét feltöltjük a kertet. A befogások a táplálékszegény időszakban, gyakorlatilag a vadászatok befejezésétől a kalászosok éréséig folytathatók. 1997. évben a nyári időszakig 155 disznót sikerült befogni és beszállítani. A becsült vadlétszám 250 db-ra tehető. A

Fotó: Keszi László

Fotó: Keszi László

vadásztatás előtt az ígéretes kocák (kb. 20 db) és a fiatal kanok (kb. 40 db) az átmeneti tárolóba kerülnek. Az így elkülönített kocák szaporulata a következő állományának ugyan csak kisebb részét adja, azonban növeli a feltöltés biztonságát, a fiatal kanok elkülönítése pedig lehetővé teszi, hogy azok ne idő előtt, hanem legalább 3-4 éves korban kerüljenek terítékre.

Az intenzív vadtakarmányozás és a bekerített terület mérsekelt zavarossága miatt gímszarvas is jelentős számban tartózkodik a kertben. A tervezett vaddisznóhajtások időszakától eltekintve vadászatáról természetesen nem mondhatunk le.”

Csemete- és díszfatermesztés

Az, aki a hetvenes évek végén járt a bajcsai csemetekertben, bizonyára kicsit csalódott. A csemetekert egyike azoknak, amelyek a nyolcvanas évek elhibázott beruházásai közé tartozik. A pénz nem számított alapon indult százhektáros csemetekertek létesítésének kora. Mára már világosan látható, hogy ez a tendencia elhibázott lépés volt.

Bajcsa, horvát falu, Zala vármegyében, 310 kath. lak. Homokos határ. F. u. többen. Ut. p. Kanisa.

Bajcsa ma korrektül annyit és úgy termel, amennyit gazdaságosan tehet. És ennek a célnak meg is felel.

A surdi díszfaiskola, díszfakert országos hírnév, de hírnevét már a század első harmadában megalapozta.

Nagykanizsától mintegy 16 km-re, délre található Surd község festői környezetében a díszfakert. A település kitűnő klímája és talaja kedvező körülményeket teremt örökzöld fenyők és díszcserjék neveléséhez.

Ezt a lehetőséget ismerte fel Pagony (Petrizilka) Károly erdőmérnök, az akkori Zichy birtok erdőosztje és létesítette

Surd, magyar falu, Somogy v.-megyében, 284 kath., 400 ágostai, 8 zsidó lak., evang. anyaeckhlézsia-val. Szőlőhegye jó fehér bort terem. F. u. gróf Zichy Domokos. Ut. p. Zékány 1/2 óra.

itt az első kis csemetekertet, amely a 30-as években már ismertté vált országunkban.

Pagony Károly az őshonos fafajok nevelése mellett foglalkozott külföldi fenyőfélék honosításával is, annak kései tanúi a kert mai facsoportjai, anyafái.

1957-től – felismerve a hagyaték értékét – a Délzalai Állami Erdőgazdaság megkezdte a lepusztult kert felújítását és újra indította 2,3 ha-on a növények szaporítását, majd később a forgalmazását.

A növekvő forgalom újabb területeket és fejlesztést igényelt. (Az öntözés megoldása, üzemi épületek; így munkacsarnok, műhely, gépszín, iroda és szociális épületek kialakítása, főliaházak telepítése.)

A területbővítés során alakult ki az ún. felsőkert, amely a díszfenyők továbbnevelését biztosítja azok földlabdás kiemeléséig, és helyet ad egy 5,4 ha-os vörösfenyő plantázsnak, amelyet 1985-ben telepítettünk és az elmúlt évben adta első biztató magtermését.

Az Erdész és Faiparos Diákok Baráti Köre (Sopron 1998. július 3-4-én tartja vezetőségválasztó közgyűlését, melyre szeretettel meghívjuk.

A közgyűlés programja:

1998. július 3. (péntek): Érkezés Sopronba; elszállásolás az iskola kollégiumában. Ebéd.

15.00 Közgyűlés, vezetőségválasztás a kollégium dísztermében.

19.00 Baráti vacsora az ebédlőben.

1998. július 4. (szombat): Reggeli a menzán.

9-16.00 Kirándulás a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén.

Szabadtéri ebéd.

19.00 Borkóstolás vacsora a PRINYÓ Borozóban.

1998. július 5. (vasárnap) Szabad program, hazautazás.

Erdővédelmi problémák a Bajcsai Erdészet murakeresztúri kerületében

A kanizsai homokvidéken évről évre jelentkező pajorkárosítás következményeit szemlélhettük. A beleznai erdőrésztetek felé utazó érdeklődők harmincméteres (becsült) tölgy-akác állományokat láthattak. A szlavontölgy habitusú tölgyek között szálegyenes, ágti szta „szlavónakác” egyedek elgondolkoztatták az erdőművelőket. A tölgy erdősítések az aszály éppúgy sújtja, mint a rendszeresen visszatérő cserebogár gradációk következménye. A rendezők itt is ragyogó ér-

Belezná, magyar-horvát falu, Somogy vmegyében, 782 kath., 40 evang., 21 zsidó lak. Sok erdő. Bortermesztés. F. u. Horváth és Domaniczky; különösen a gr. Beleznayaknak nemzetségi jószágá volt. Ut. p. Iharos-Berény.

zéssel, arányos útvonalat jelöltek ki. A mintegy 2-3 kilométeres sétatút mellett bemutató jelleggel dolgoztak az ápoló-ültető, és a károsítás ellen védekező gépek. A cserebogarak pedig a cserkészúton sétáló szakemberek feje feletti idős tölgyállomány lombkoronáján már bizonyították, hogy a kopulációhoz bizony bőségesen kell táplálkozni.

A bemutató végén a Belezná 2 A erdőrésztetben (szép simafenyő állomány) felállított sátorban nagyon kedves hölgyek és urak kínáltak enni- és innivalót. Jól érezte magát mindenki.

A terepi bemutató végén éppen Bús Máriával beszélgettem egy pohár sör társaságában, amikor telefonon örömhír érkezett. Keresztfiamnak megszületett első gyermeke, Szabados Máté. E lapszám szerkesztésekor már elmúlt egy hetes, és Beleznai becenévre hallgat. Az újdonsült kismama azért megjegyezte: még az a szerencse, hogy nem Lisszéntadorjánon ért a hír. (A szerk.)

A jelenlévő erdőfelügyelő tekintetével jelezte, hogy van humora, és nem tiltakozik a közlés ellen.

Zalai erdők és az ember

Értelemszerűen a közjóléti erdők iránt érdeklődőknek készített bemutató volt. A Nagykanizsai Parkerdőben, a Budafai Arborétumban, a Kistolmácsi tónál és a letenyei könyvtárban gyönyörködhetnek a vendégek. Erdészembernek talán az utóbbiról idézzük a tájékoztatót:

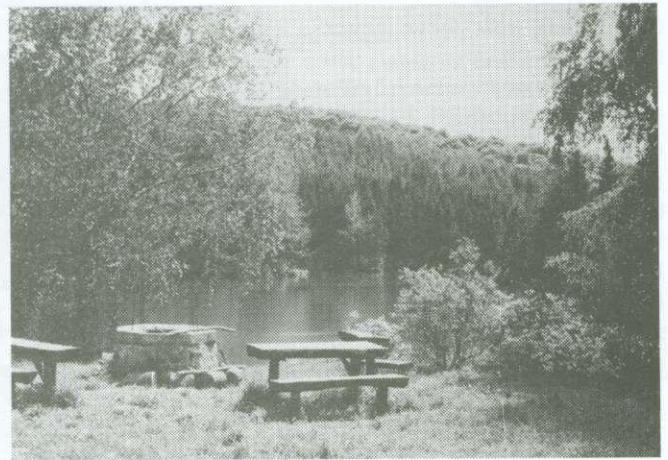
A letenyei könyvtár

„A gróf Szapáry család által építtetett, majd később gróf Andrássy Sándoré lett letenyei kastély parkjában épült fel a letenyei könyvtár. A könyvtár terveit Makovecz Imre nevével fémjelzett tervezői kollektíva készítette el. Az építkezéskor felhasznált méretes tölgy oszlopok a közeli, csitári erdőből kerültek ki-termelésre. A könyvtár több éven keresztül épült. Az építkezés gerincét adó ácsmunkát László István ajkai ácsmester végezte. Az ünnepélyes átadásra 1993. augusztus 20-án került sor.

A könyvtár bejáratától 90 lépésre több mint 500 éves, jó egészségben lévő platánfa áll. A nyári városi ünnepek, rendezvények döntő többségét ennek a hűvöset adó lombosára alatt rendezik meg.”

Fotó: Szakács László

← Az első zalai olajkutató fúrás emléktáblája a Budafai Arborétumban

A beszámoló Szakács László, Hajdu Tibor, Horváth Jenő és dr. Barát László összeállítására alapján készült.